

รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านวังใหม่

Model and mechanisms for participation in the development of the quality of education:
Case study of Ban Wang Mai School

ธัชชัย จันทร์สาห์*

Thatchai Chansa

*มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiang Rai Rajabhat University

Email: thuschai.cha@crju.ac.th

Received March 9, 2024 : Revised: August 17, 2025 : Accepted: August 31, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ ปัญหา อุปสรรคและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา สำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงของประเทศไทย การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามที่หลากหลาย เช่น การสำรวจข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจ และวิเคราะห์กลไกและรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

ผลการวิจัยสรุปได้ 6 รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา (กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านวังใหม่) ซึ่งเป็นโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมของประเทศไทย ประกอบด้วย 1) รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา 2) รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากองค์กรภาครัฐ 3) รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภายนอก 4) รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากองค์กรพัฒนาตามโครงการพระราชดำริ 5) รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากชุมชน และ 6) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนการเรียนรู้การศึกษานี้เสนอมุมมองใหม่เกี่ยวกับความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ ในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับโรงเรียนในพื้นที่ที่มีความท้าทาย เช่น พื้นที่ห่างไกลและยากลำบาก โดยผ่านการทำงานร่วมกันของหลายฝ่ายในการสนับสนุนและพัฒนาการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับความต้องการและสถานการณ์ของแต่ละพื้นที่.

คำสำคัญ : รูปแบบและกลไก, การมีส่วนร่วม, การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

Abstract

This research Article were the objective of studying patterns, problems, obstacles, and mechanisms for promoting participation in developing the quality of educational provision. For schools in remote wilderness areas in the highlands of Thailand This study used various field data collection methods such as basic school surveys. in-depth interview group chat and analyzing data from related research studies. to understand and analyze mechanisms and forms of participation that affect the development of the quality of educational provision.

The results of the research can be summarized as 6 formats and mechanisms to promote participation in developing and improving the quality of education (case study of Ban Wang Mai School), which is a school in a remote wilderness area in an appropriate highland area of Thailand, consisting of 1) formats and mechanisms Promote participation along the chain of command 2) Form and mechanism for promoting participation from government organizations 3) Form and mechanism for promoting participation from outside 4) Form and mechanism for promoting participation from organizations Developed according to the Royal Initiative Project 5) Model and mechanism for promoting participation from the community and 6) Model and mechanism for participation from learning partners. This study offers a new perspective on the importance of community participation and various stakeholders. To create a quality educational environment for schools in challenging areas such as remote and difficult areas. Through the collaboration of many parties in supporting and developing education in various forms appropriate to the needs and situations of each area

Keywords: Models and mechanisms, Participation, Quality of education development

บทนำ

แนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติของไทย ซึ่งยึดหลักสำคัญ 4 ประการ 1) การศึกษาเพื่อทุกคน, 2) การศึกษาที่ครอบคลุมและเท่าเทียม, 3) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, และ 4) การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคมในการศึกษา. นอกจากนี้ยังเน้นการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs 2030) ตาม

รัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาตามความต้องการของประชาชน, ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต, และร่วมมือกับท้องถิ่นและภาคเอกชนในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล (นวนละออง สีดา, พจนีย์ มั่งคั่ง และ กัญญกร เอี่ยมพญา. (2565) พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 8 กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องยึดหลัก (1) การศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน, (2) การมีส่วนร่วมของสังคมในการจัดการศึกษา, และ (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง. หมวด 4 เกี่ยวกับแนวการจัดการศึกษา, มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษา ร่วมกับบุคคล, ครอบครัว, ชุมชน, องค์กรชุมชน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, เอกชน, องค์กรเอกชน, องค์กรวิชาชีพ, สถาบันศาสนา, สถานประกอบการ, และสถาบันสังคมอื่นๆ ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนด้วยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน. หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา, มาตรา 58 กำหนดให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ, การเงิน, และทรัพย์สินจากทุกภาคส่วนเพื่อจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล(ทิพย์วรรณ พลวรรณ (2021)

พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 8 กำหนดว่าการจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้ (1) เป็นการศึกษา ตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 29 ให้สถานศึกษา ร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กร วิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา ในยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐมีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชนเพื่อประชาชน และประโยชน์ส่วนรวม” ส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายการพัฒนาโรงเรียนในท้องถิ่นให้เป็นโรงเรียนที่มีคุณภาพ มีความเข้มแข็งทางวิชาการและมีความพร้อมในการพัฒนาด้านต่าง ๆ สามารถให้บริการการศึกษา แก่ นักเรียนและชุมชน ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสการเข้าถึงการศึกษาอย่างมีคุณภาพที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา รวมทั้งให้ความสำคัญกับโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร พื้นที่สูง บนเกาะ ที่ต้องเป็น โรงเรียน Stand Alone ให้สามารถคงอยู่อย่างมีคุณภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)จากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบการจัดการศึกษา โรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและโรงเรียนพื้นที่เกาะแก่งซึ่งได้กำหนดวิสัยทัศน์ของการพัฒนา คือ “ภายในปี พ.ศ. 2564 ประชากรวัยเรียนของโรงเรียนพื้นที่สูงในถิ่นทุรกันดารและ

โรงเรียนพื้นที่เกาะแก่งได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ มีทักษะชีวิต ทักษะอาชีพและการมีงาน
สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข” จากการศึกษาปรัชญาทางการศึกษาแนวคิดสำคัญที่ ภูมิหาย
ยุทธศาสตร์และแผนงาน รวมไปถึง สภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันสะท้อนให้เห็นว่า ทิศทางในการพัฒนา
การศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มของ บุคคล คณะบุคคล องค์กร
หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ที่เรียกว่า “ภาคีเครือข่ายการศึกษา” Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981) เป็นผู้
ขับเคลื่อนสร้างรูปแบบและกลไกการดำเนินงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่อิงบริบทพื้นที่ ดังนั้น
คณะผู้วิจัยจึงเห็นความจำเป็นที่ต้องมีการศึกษาเพื่อพัฒนารูปแบบปัญหาอุปสรรคและกลไกในการส่งเสริมการมี
ส่วนร่วมโดยวิเคราะห์ปัจจัย/เงื่อนไขความสำเร็จในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและจัดทำข้อเสนอรูปแบบและกลไก
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงของ
ประเทศไทย โดยเริ่มจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เก็บข้อมูลเชิงลึกจาก
กลุ่มตัวอย่างนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์เปรียบเทียบรูปแบบการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัด
การศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงของประเทศไทยและของต่างประเทศ เพื่อสรุป
นำเสนอรูปแบบและกลไกการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษากรณีโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร
ห่างไกลบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมกับประเทศไทยที่ควรเป็นอย่างไรต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบ ปัญหา อุปสรรคและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัด
การศึกษา สำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงของประเทศ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบและกลไกที่ช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงคุณภาพการบริหาร
การศึกษา โดยเน้นการตรวจสอบกระบวนการและวิธีการที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการมีส่วนร่วมในการ
ปรับปรุงคุณภาพการบริหารการศึกษาในโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและยากจนบนภูเขา (กรณีศึกษาโรงเรียน
บ้านวังใหม่) ซึ่งรวมถึงการหาทรัพยากรสำหรับการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การมี
ส่วนร่วมในกิจกรรมการกุศล และการใช้กฎหมายหรือมาตรการจูงใจทางภาษี การวิเคราะห์จะแบ่งตามกลุ่มผู้ที่มี
ส่วนเกี่ยวข้องหลัก เช่น หน่วยงานของรัฐ องค์กรภาคเอกชน ผู้ปกครอง และชุมชน ผลลัพธ์จากการวิจัยนี้จะเน้นไป
ที่กระบวนการ วิธีการ และปัจจัยต่าง ๆ ที่มีส่วนช่วยเสริมสร้างการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัด
การศึกษาในโรงเรียนบ้านวังใหม่ ซึ่งอยู่ในพื้นที่ห่างไกลและยากจน

วิธีการดำเนินงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ใช้วิธีวิจัยเชิงพรรณนาเพื่อศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับประเทศและระดับสากล การทำวิจัยภาคสนามผ่านการสัมภาษณ์ลึก การพูดคุยกลุ่ม และการรวบรวมข้อมูลจากสถานศึกษาที่เป็นตัวอย่างเพื่อจัดทำข้อเสนอเกี่ยวกับรูปแบบและกลไกที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเลือกสถานศึกษาตัวอย่างที่เป็นโรงเรียนได้สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีนักเรียนไม่เกิน 120 คน และตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความเสี่ยง ถูกทอดทิ้ง เป็นชนกลุ่มน้อยภูเขา และอยู่ใกล้ชายแดน ที่ได้รับการยกย่องว่ามีความสำเร็จในการดึงดูดทรัพยากรจากหลากหลายภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงเลือกศึกษาสำหรับการวิจัยนี้ที่โรงเรียนบ้านวังใหม่ อำเภอมะนัง จังหวัดลำปาง ข้อมูลที่รวบรวมมาจะถูวิเคราะห์เนื้อหาโดยใช้โปรแกรม Atlas ti เพื่อตอบสนองต่อคำถามการวิจัยและนำเสนอผลลัพธ์ในรูปแบบเชิงพรรณนาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา (กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านวังใหม่) ซึ่งเป็นโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมกับประเทศไทย มี 6 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา พบว่า

กลไกการขับเคลื่อน ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเขตพื้นที่การศึกษา มีมิติการมีส่วนร่วมด้านการกำหนดนโยบายหรือยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วม การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูง ด้านบุคลากรการบรรจุแต่งตั้ง สวัสดิการและการบำรุงขวัญกำลังใจ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานและพัฒนาระบบสารสนเทศและการสื่อสาร

แนวทางการพัฒนาในอนาคต ควรจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลบนพื้นที่สูง ในระยะยาวจากการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และเสนอขอความเห็นชอบ ต่อคณะรัฐมนตรี (ครม.) กำหนดนโยบายพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาหลายรูปแบบที่ตอบสนองต่อการพัฒนาของพื้นที่ เช่น โอนย้ายโรงเรียนให้องค์กรปกครองท้องถิ่นหรือองค์กรที่สามารถรับไปจัดการศึกษาการสนับสนุนทรัพยากรจัดการการศึกษาหรือการจ้างองค์กรคณะ หรือบุคคล เข้ามาบริหารจัดการ หรือการจัดการเรียนการสอนในพื้นที่ที่ภาครัฐไม่สามารถดำเนินการ หรือดำเนินการแล้วไม่เกิดคุณภาพ ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อขจัดอุปสรรคของการเข้ามามีส่วนร่วม ปรับปรุงแก้ไขวิธีการบรรจุ แต่งตั้งและโยกย้ายให้มีประสิทธิภาพรวดเร็วโดยคำนึงความเสียหายที่จะเกิดกับเด็กหากจากครูเป็นเวลานาน หรือมีแผนสำรองที่สามารถส่งครูกองหนุนชุดปฏิบัติการพิเศษ

เคลื่อนที่เร็วจากเขตพื้นที่การศึกษาที่สามารถเข้าไปปฏิบัติการได้อย่างทันท่วงที วิจัยและพัฒนารูปแบบการจ้างองค์กร หรือหน่วยงานรับจ้างที่มีความเชี่ยวชาญ (Outsource) แสวงหาความร่วมมือเพื่อพัฒนากับองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน มูลนิธิต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนที่ยังไม่มีองค์กรต่าง ๆ ไปร่วมพัฒนา การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรและการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนา การสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ห่วงไกลบนพื้นที่สูงให้แตกต่างจากโรงเรียนปกติ เช่น เกณฑ์การย้าย การเลื่อนหรือมีวิทยะฐานะ และการนับเวลาอายุราชการ เป็นต้น

ด้านงบประมาณ ควรแสวงหาความร่วมมือเพื่อพัฒนากับองค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน มูลนิธิต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูงที่ยังไม่มีองค์กรต่าง ๆ ไปร่วมพัฒนา ควรปรับปรุงเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณเป็นการเฉพาะกับโรงเรียนพื้นที่สูง เช่น ค่าเดินทางไปราชการ ค่าจัดการในพื้นที่ยากลำบาก การจัดสรรงบก่อสร้างในถิ่นทุรกันดาร เป็นต้น ควรปรับปรุงبودหนุนการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงเป็นการเฉพาะ

การติดตามประเมินผลการดำเนินงานและพัฒนาระบบสารสนเทศและการสื่อสาร ควรพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูงที่สะท้อนความสำเร็จ ความยากลำบาก ความด้อยโอกาสที่ควรได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนและประชาสัมพันธ์ผ่านกลไกการสื่อสารสังคมโซเชียลได้เป็นอย่างดี กว้างขวาง พัฒนาปรับปรุงเว็บไซต์ของส่วนกลางให้เป็นศูนย์กลางของวิทยาการสมัยใหม่ พัฒนาและประชาสัมพันธ์แอปพลิเคชัน “กองทุนหนุนการศึกษาออนไลน์เพื่อโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารบนพื้นที่สูง” พัฒนาระบบการบริจาคเงินออนไลน์เพื่อให้สอดรับวิถีวัฒนธรรมใหม่ที่ง่าย สะดวก รวดเร็ว สามารถทำบุญได้ทุกที่ทุกเวลาได้ และสามารถเก็บข้อมูลเป็นธนาคารบุญที่ผู้บริจาคสะสมสามารถนำมาเพื่อประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีได้

2. รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากองค์กรภาครัฐ พบว่า

กลไกการขับเคลื่อน ได้แก่ โรงเรียนและหน่วยบังคับบัญชาซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการวิเคราะห์จุดวิกฤติและความเสี่ยงในทุกระบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน

แนวทางการพัฒนา ควรพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ จุดที่ต้องการพัฒนาของโรงเรียน เป็นลักษณะ real-time reporting ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของการได้รับความร่วมมือจากองค์กร ประสานงานกับองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนตามภารกิจของกระทรวงทบวงกรมอย่างต่อเนื่อง เช่น การขอความช่วยเหลือสนับสนุนการชดเชยค่าตอบแทนให้แก่โรงเรียนเพื่อให้นักเรียน ครู มีน้ำสำหรับอุปโภค บริโภค อย่างเพียงพอ เป็นต้น

3. รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภายนอก พบว่า

กลไกการขับเคลื่อน ได้แก่ โรงเรียนและหน่วยบังคับบัญชาเป็นกลไกสำคัญในการวิเคราะห์จุดวิกฤติและความเสี่ยงในทุกระบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ข้อมูลที่สะท้อนการด้อยโอกาส ความขาดแคลน ความทุกข์ยากที่ควรได้รับความช่วยเหลือของผู้เรียนรายบุคคล

แนวทางพัฒนาในอนาคต ควรปรับปรุงพัฒนาการสื่อสารข้อมูลผ่านทุกเครือข่าย และสื่อสารสังคมออนไลน์ เพื่อแสวงหาโอกาสและกระจายการช่วยเหลือสนับสนุนให้ทั่วถึง โรงเรียนและหน่วยบังคับบัญชาต้องประสานงานกับภายนอกต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุน ช่วยเหลือ สนับสนุน ประชาสัมพันธ์ความสำเร็จของการได้รับความร่วมมือจากภายนอกและหรือการรายงานโดยตรงกับเฉพาะเพื่อการแก้ไข ปรับปรุงการมีส่วนร่วมให้มีพัฒนาการที่ดียิ่งขึ้น พัฒนารูปแบบระบบบริจาคอิเล็กทรอนิกส์ (e-Donation) ที่สามารถตอบสนองต่อการทำบุญสะสมแบบออนไลน์ ส่งตรงถึงโรงเรียนในพื้นที่ยากลำบาก ทั้งแบบระบุชื่อโรงเรียน และไม่ระบุชื่อโรงเรียน เช่น กองบุญหนุนการศึกษาโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารทางไกลในบนพื้นที่สูง และผู้บริจาคสามารถออกไป e-Donation ใช้ประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีของผู้บริจาคได้ด้วยตนเอง โดยมีคณะกรรมการกลางมาดำเนินการเรื่องนี้ ทั้งเรื่องการบริหารจัดการและการจัดสรรลงไปยังโรงเรียน ควรมีการพัฒนาแบบการมีส่วนร่วมจากภายนอกไปอยู่ในลักษณะของ PPP (Public-Private Partnership) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางโรงเรียนที่ไม่สามารถจัดโดยรูปแบบการบริหารโดยรัฐได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรืออาจเป็นหุ้นส่วนร่วมในการพัฒนาที่หุ้นส่วนจากภายนอกมีความเชี่ยวชาญมากกว่าอันจะเกิดผลโดยตรงต่อเด็ก

4. รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากองค์กรพัฒนาตามโครงการพระราชดำริ พบว่า

กลไกการขับเคลื่อนได้แก่ โรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และมูลนิธิตามโครงการพระราชดำริ และมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (ไกลกังวล)

แนวทางพัฒนาในอนาคต ควรจัดตั้งหรือมีองค์กรกลางระดับนโยบาย ในการประสานงานระหว่างมูลนิธิโครงการพระราชดำริ กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้แก่โรงเรียน พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อรายงานผลความสำเร็จของการพัฒนาตามวัตถุประสงค์ของโครงการพระราชดำริ การสะท้อนปัญหาและทางออกของปัญหาเพื่อสะท้อนประเด็นสาระและความจำเป็นเพื่อการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง การมุ่งเน้นที่พัฒนาสมรรถนะครูและเด็กเพื่อจัดการเรียนรู้แห่งอนาคต

5. รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากชุมชน พบว่า

กลไกการขับเคลื่อน ได้แก่ โรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาและเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนแนวทางและกลยุทธ์ที่มีโครงสร้างซึ่งออกแบบมาเพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากสมาชิกในชุมชนในโครงการริเริ่มหรือโครงการต่างๆ สิ่งเหล่านี้อาจรวมถึงกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ การประชุมชุมชน และเชตชันการวางแผนแบบมีส่วนร่วม เป้าหมายคือการควบคุมความเชี่ยวชาญร่วมกัน ค่านิยม และความต้องการของชุมชนเพื่อให้แน่ใจว่าผลลัพธ์มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้นในโครงการหรือนโยบายการพัฒนา การนำรูปแบบและกลไกเหล่านี้ไปใช้ องค์กรต่างๆ ตั้งเป้าที่จะสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วมมากขึ้น ซึ่งมีส่วนช่วยในการพัฒนาและความเป็นอยู่ที่ดีของตนเอง

แนวทางการพัฒนาในอนาคต ควรเสริมสร้างและพัฒนาวิจัยตัวแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมิติใหม่ โดยให้สังคมมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงเพื่อใช้สรรพกำลังทุกด้านของชุมชนเป็นต้นทุนการจัดการศึกษา โดยเน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่บูรณาการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม สาธารณสถาน สถานประกอบการ ปราชญ์ชาวบ้าน บุคคลสำคัญ ฯลฯ ภายใต้ค่านิยม “ทุกคนเป็นครู ทุกที่คือห้องเรียน” เพื่อการพัฒนาลูกหลานและสืบสานวัฒนธรรมของชุมชน โดยการออกแบบหลักสูตรท้องถิ่นที่เป็นการใช้ทรัพยากรในชุมชนที่เชื่อมโยงและเพิ่มพื้นที่การเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่โดยการประยุกต์ระบบการเชื่อมต่อในโลกออนไลน์เพื่อการเตรียมนักเรียนให้พร้อมสำหรับโลกอนาคตและนำของดีของชุมชนเผยแพร่ในโลกออนไลน์ มีการใช้แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้และบันทึกการเรียนรู้ของผู้เรียนในระบบออนไลน์ เพื่อเป็นการเปิดข้อมูลและทรัพยากรอันมีค่าที่หลบซ่อนอยู่ในชุมชนสู่โลกออนไลน์และเป็นการดึงศักยภาพในมิติต่าง ๆ ของชุมชน (Soft-power) ให้มีโอกาสด้านเศรษฐกิจยิ่งขึ้น จัดตั้งกองทุนเพื่อการสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ของชุมชน การทำ MOU ร่วมกับบุคคล ชุมชน หรือเจ้าของสถานที่ ปราชญ์ชาวบ้าน และประสานการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ที่กระจายจุดเป็นจุดของการเชื่อมต่อโลกออนไลน์ให้มากขึ้นในชุมชน และที่ปรับสถานที่ให้เหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดเวลาโดยไม่มีเงื่อนไขเวลาการปิดเปิด

ควรดำเนินการตรวจสอบชุมชน ทำความเข้าใจธรรมชาติของชุมชน ประเมินความสามารถของชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบและให้ความช่วยเหลือ เพื่อสร้างแผนหรือวางแผนร่วมกันเมื่อหน่วยงานไม่เต็มใจร่วมมือกับชุมชน สร้างช่องทางการสื่อสาร เพื่อจะให้การมีส่วนร่วมของชุมชนในรูปแบบใด ๆ จำเป็นต้องมีความเข้าใจระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดที่เป็นเป้าหมาย เหตุผลและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจน การทำแคมเปญการตลาดเพื่อสังคมและการรณรงค์สร้างความตระหนักเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาของเด็ก แคมเปญดังกล่าวออกแบบมาเพื่อกำหนดเป้าหมายให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนเข้าใจถึงประโยชน์ของการทำงานร่วมกันกับครูและโรงเรียนมากขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์หากสมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการรณรงค์เพื่อให้พวกเขาได้รับรู้ถึงขีดความสามารถและเข้าหาคนในชุมชนมากขึ้น ดำเนินการประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการประเมินที่มุ่งสู่การปฏิบัติให้มากยิ่งขึ้นและให้ชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ มีการศึกษาความต้องการของชุมชน เพื่อปรับเปลี่ยน กลยุทธ์ให้เหมาะสม

6. รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนการเรียนรู้ พบว่า

กลไกการขับเคลื่อน ได้แก่ โรงเรียน เด็ก และพ่อแม่ผู้ปกครอง ตามความเชื่อปรัชญาสายสัมพันธ์สามเหลี่ยมการเรียนรู้ (triangular relationships of learning) โดยเน้นย้ำถึงความร่วมมือที่ทำงานร่วมกันโดยแต่ละมุมของสามเหลี่ยมมีบทบาทสำคัญ โรงเรียนจัดให้มีกรอบการศึกษา เด็กๆ มีส่วนร่วมด้วยความอยากรู้อยากเห็นและความกระตือรือร้น และผู้ปกครองให้การสนับสนุนและให้กำลังใจ แนวทางการทำงานร่วมกันนี้ส่งเสริมสภาพแวดล้อมการเรียนรู้แบบองค์รวม ช่วยให้เด็กๆ บรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเองผ่านการผสมผสานที่สมดุลระหว่างการศึกษาอย่างเป็นทางการ การสำรวจส่วนบุคคล และการชี้แนะครอบครัว ปรัชญานี้ตระหนักถึงอิทธิพลที่สำคัญของความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงระหว่างกันเหล่านี้บนเส้นทางการศึกษาของเด็ก

แนวทางการพัฒนาในอนาคต ควรยกระดับการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนการเรียนรู้ตามปรัชญาสายสัมพันธ์สามเหลี่ยมการเรียนรู้ (triangular relationships of learning) อย่างแท้จริง โดยให้ผู้เรียนตระหนักในการเป็นหุ้นส่วนสำคัญในความสำเร็จของการเรียนรู้ พัฒนาบทบาทของ “โรงเรียน เด็กและพ่อแม่ผู้ปกครอง” เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการประเมินคุณภาพการเรียนรู้อย่างแท้จริง พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศในระดับโรงเรียน ครอบครัว และนักเรียนข้อมูลทุกมิติที่สะท้อนถึงความทุกข์ยาก ความต้องการช่วยเหลือ และสื่อสารข้อมูลผ่านช่องทางการสื่อสารโซเชียล สื่อออนไลน์ เพื่อการระดมทรัพยากรที่สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคล ใช้แอปพลิเคชันใหม่เพื่อการจัดการเรียนรู้ร่วมกันของสามเหลี่ยมการเรียนรู้ และใช้ e-portfolio เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันและการประเมินผลร่วมกันในลักษณะของ real-time reporting เพื่อการวัดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการศึกษาในศตวรรษที่ 21 การร่วมมือกันของหุ้นส่วนการเรียนรู้ที่รับประกันการแสวงหาสื่ออุปกรณ์เทคโนโลยีสำหรับการเรียนรู้สมัยใหม่ เช่น Note Book, Tablet เพื่อตอบสนองการเรียนรู้อย่างพอเพียงสำหรับนักเรียนทุกคน การวางแผนร่วมกันในการช่วยเหลือค่าใช้จ่ายเครือข่ายออนไลน์อย่างมีส่วนร่วมเพื่อให้สามเหลี่ยมการเรียนรู้กับผู้เรียนได้ทุกที่ในทุกชุมชน และนักเรียนที่ครอบครัวมีปัญหาขาดความพร้อมทางเศรษฐกิจจะได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างเสมอภาค พัฒนาผู้ปกครองให้มีความรู้โดยการปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ปกครองในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและมีส่วนร่วมพัฒนาการเรียนรู้ในการศึกษายุคใหม่ เข้าใจเรื่องของความรู้ใหม่คือการเรียนรู้มีอยู่ในห้องเรียนแต่อยู่ทุกที่ทุกแห่งเพื่อปลูกฝังการแสวงหาความรู้ให้กับนักเรียน สนับสนุนให้โรงเรียนแสวงหาเครื่องมือเทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อการสนับสนุนให้ที่บ้านมีสื่อที่พร้อมใช้งานสำหรับนักเรียนที่มีความขาดแคลนหรือผู้ปกครองที่อยู่ในภาวะวิกฤติด้านเศรษฐกิจที่โรงเรียนควรเป็นผู้ประสานให้ได้รับการช่วยเหลือ การให้ความสำคัญโดยการยกย่องเชิดชูเกียรติบุคคลที่เป็นตัวอย่างที่ดีมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า มี 6 รูปแบบและกลไกในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงของประเทศไทย ได้แก่ จากการศึกษา รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมพัฒนาพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาสำหรับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารห่างไกลบนพื้นที่สูงที่เหมาะสมของประเทศไทย 6 รูปแบบ ประกอบด้วย 1) รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชา 2) รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากองค์กรภาครัฐ 3) รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภายนอก 4) รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากองค์กรพัฒนาตามโครงการพระราชดำริ 5) รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากชุมชน และ 6) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนการเรียนรู้

จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยในระดับสถานศึกษาที่มีผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร การทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากร ระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียน การสื่อสาร และการสร้างแรงจูงใจโดยการประกาศเกียรติคุณ การให้รางวัลและผลตอบแทน โดยเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการมีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ของชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, (2561). ระบุว่าผู้บริหารต้องมีความรู้และความเข้าใจในกระบวนการเปลี่ยนแปลงและปัจจัยขับเคลื่อนหลักสู่ความสำเร็จ พร้อมทั้งมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ที่ชัดเจนเพื่อนำโรงเรียนไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ เบญริสา ตันเจริญ. (2562) ระบุว่าการทำงานเป็นทีมของครูและบุคลากรในโรงเรียนเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้บริหารโรงเรียนสามารถขับเคลื่อนและดำเนินการต่าง ๆ ภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ เบญริสา ตันเจริญ. (2562), สุนันธิณี ม่วงเนียม. (2560). ระบุว่าระบบข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพสามารถสนับสนุนการตัดสินใจและการวางแผนที่มีประสิทธิผลได้ โดยระบบข้อมูลควรจะมี ความทันสมัยและสามารถรายงานข้อมูลแบบ Real-time ทำให้การตัดสินใจและการให้ความช่วยเหลือสามารถทำได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

การสื่อสารข้อมูลสารสนเทศของโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพผ่านช่องทางต่างๆ รวมถึงสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook, Twitter, YouTube, Line เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยให้สังคมได้รับรู้ถึงการดำเนินงานและความสำเร็จของโรงเรียนได้อย่างกว้างขวาง

สุดท้ายนี้ การจูงใจโดยการประกาศเกียรติคุณ การให้รางวัลและผลตอบแทน เป็นวิธีการที่สำคัญในการสร้างแรงบันดาลใจและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามสายการบังคับบัญชาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยอาศัยสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เป็นหลักในการขับเคลื่อนนโยบาย กำหนดหลักเกณฑ์และระเบียบที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการติดตามและประเมินผล

2. การมีส่วนร่วมจากองค์กรภาครัฐนับเป็นรูปแบบสำคัญอีกรูปแบบหนึ่ง โดยโรงเรียนและหน่วยงานราชการท้องถิ่นต้องประสานงานกันอย่างใกล้ชิดเพื่อหาความร่วมมือและสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐในระดับท้องถิ่นและระดับพื้นที่ การมีส่วนร่วมจากภายนอกผ่านรูปแบบการเป็นหุ้นส่วนสาธารณะ-เอกชน (PPP) เป็นกลยุทธ์ที่สามารถนำมาใช้เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านที่โรงเรียนขาดความเชี่ยวชาญ การพัฒนาและปรับปรุงกฎหมายระเบียบที่เหมาะสมเพื่อลดอุปสรรคและการสนับสนุนการพัฒนาโดยใช้เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันสามารถช่วยให้โรงเรียนในถิ่นทุรกันดารสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

3. รูปแบบและกลไกส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภายนอก เป็นรูปแบบที่สำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยใช้โรงเรียนและหน่วยงานตามสายการบังคับบัญชาเป็นกลไกหลักในการหาความร่วมมือจากภายนอก เช่น องค์กร, มูลนิธิ, บุคคล และอิสระชนทั่วไป เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา การร่วมมือนี้ครอบคลุมตั้งแต่ระดับนโยบาย, ระดับพื้นที่ จนถึงระดับโรงเรียน ซึ่งเป็นวิธีสำคัญในการสื่อสารความต้องการและความขาดแคลนของโรงเรียนเพื่อขอการสนับสนุน โดยมีการจูงใจองค์กร, มูลนิธิ, บุคคล และอิสระชนทั่วไปให้ให้การสนับสนุนผ่าน 1) การประกาศเกียรติคุณ เช่น การมอบเกียรติบัตร, 2) การให้รางวัล เพื่อเสนอชื่อเพื่อรับรางวัลที่เสริมสร้างคุณประโยชน์ให้กับการศึกษา และ 3) การตอบแทน เช่น การขอลดหย่อนภาษี ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีแรงจูงใจของมาสโลว์ (Maslow's general theory of human motivation) ที่เน้นย้ำถึงความต้องการและแรงจูงใจของมนุษย์

4. การมีส่วนร่วมจากองค์กรพัฒนาตามโครงการพระราชดำริ เป็นรูปแบบที่สำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพการจัดการศึกษา โดยโรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาร่วมมือกับมูลนิธิตามโครงการพระราชดำริ และมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม เป็นกลไกหลักในการดำเนินการ การมีส่วนร่วม จากองค์กรพัฒนาภายใต้โครงการพระราชดำริเป็นเอกลักษณ์พิเศษของประเทศไทย ซึ่งสะท้อนถึงความห่วงใยของสถาบันกษัตริย์ที่มีต่อประชาชนในการให้ได้รับการศึกษาคุณภาพสูง ส่งผลให้การศึกษาในถิ่นทุรกันดารห่างไกลได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรพัฒนากลไกภายในโดยมีหน่วยงานประสานงานและระบบข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนเพื่อการประสานงานอย่างมีประสิทธิภาพกับองค์กรพัฒนาภายใต้โครงการพระราชดำริ

5. การมีส่วนร่วมจากชุมชน เป็นรูปแบบที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยโรงเรียน, คณะกรรมการสถานศึกษา และเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน จะทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อน โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในมิติใหม่ ด้วยการมีส่วนร่วมจากชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อนำทรัพยากรทุกด้านของชุมชนมาเป็นต้นทุนในการจัดการศึกษา โดยเน้นการเรียนรู้นอกห้องเรียนที่บูรณาการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ, ศิลปวัฒนธรรม, สาธารณสถาน, สถานประกอบการ, ราษฎร์ชาวบ้าน และบุคคลสำคัญ เข้าด้วยกัน ภายใต้คำจำกัดความที่ว่า "ทุกคนเป็นครู ทุกที่คือห้องเรียน"

จิระวดี สินทร. (2565) ระบุว่าการศึกษาวิจัยจำนวนมากได้ระบุถึงวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษา โดยสร้างช่องทางเฉพาะที่ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการศึกษาของเด็กได้ Colletta และ Perkins (1995) ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่างๆ ได้แก่ 1) การวิจัยและการรวบรวมข้อมูล, 2) การเจรจากับผู้กำหนดนโยบาย, 3) การจัดการโรงเรียน, 4) การออกแบบหลักสูตร, 5) การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และ 6) การก่อสร้างโรงเรียน Heneveld and Craig (1996) ยอมรับว่าการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชนเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่กำหนดประสิทธิภาพของโรงเรียนในแอฟริกาใต้สะฮารา โดยระบุถึงห้าประเภทของการสนับสนุนจากผู้ปกครองและชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ 1) การเตรียมความพร้อมของเด็กสำหรับการเรียนรู้ที่โรงเรียน, 2) การสนับสนุนทางการเงินและวัสดุสิ่งของให้แก่โรงเรียน, 3) การสื่อสารอย่างสม่ำเสมอระหว่างโรงเรียน, ผู้ปกครอง และชุมชน, 4) บทบาทสำคัญของชุมชนในการบริหารโรงเรียน และ 5) การช่วยเหลือในการสอนและส่งเสริมทักษะภาษาท้องถิ่นจากสมาชิกชุมชนและผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการศึกษาสามารถเป็นแรงจูงใจที่มีพลังสำหรับครู ในประเด็นนี้ ประเทศนิวซีแลนด์ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นโดยมีส่วนร่วมจากชุมชน หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหนึ่งในแปดหลักการของหลักสูตรของนิวซีแลนด์ โรงเรียนและครูจะจัดทำหลักสูตรที่มีความหมาย, ตรงประเด็น และเชื่อมโยงกับชีวิตของนักเรียน สะท้อนถึงค่านิยมและปณิธานของพ่อแม่และชุมชนในวงกว้าง สร้างความเป็นหุ้นส่วนที่แข็งแกร่งระหว่างโรงเรียนกับบ้าน ที่ผู้ปกครอง, ชุมชน และโรงเรียนมีส่วนร่วมและสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน

6. การมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนการเรียนรู้จากการศึกษาพบว่ารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนการเรียนรู้เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยโรงเรียน, เด็ก และพ่อแม่ผู้ปกครองจะทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในรูปแบบนี้ ซึ่งมีความเชื่อว่าสามเหลี่ยมความสัมพันธ์ของการเรียนรู้ประกอบด้วยพ่อแม่ผู้ปกครอง, โรงเรียน และเด็ก เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้เด็กได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดได้ทั้งในด้านสังคม, วิชาการ และจิตใจ Fred Biddulph, Jeanne Biddulph และ Chris Biddulph (2003) ระบุว่าอิทธิพลของครอบครัวและชุมชนเป็นกลไกสำคัญสำหรับผลลัพธ์คุณภาพสูงสำหรับเด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงมัธยมศึกษา โดยผลลัพธ์ประกอบด้วยทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะสังคม สรุปได้เป็นสี่ประเภทได้แก่ คุณลักษณะของครอบครัว, กระบวนการในครอบครัว, ปัจจัยชุมชน และโรงเรียน

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1 ในระดับนโยบายควรพิจารณาปรับปรุงกฎเกณฑ์ที่ระดับพื้นที่หรือระดับสถานศึกษาซึ่งอาจจะไม่สอดคล้องกับบริบทใหม่ โดยยึดหลักกระจายอำนาจและความรับผิดชอบร่วมกันภายใต้การดูแลของระดับนโยบาย
- 2 ระดับจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษาควรแก้ไขปัญหการบรรจุแต่งตั้งครู สร้างระบบที่ทดแทนครูได้อย่างทันท่วงที และมีโครงการสนับสนุนวิชาชีพครูให้สอดคล้องกับรูปแบบการศึกษาใหม่
- 3 ระดับสถานศึกษาควรมุ่งเน้นการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนและพ่อแม่ผู้ปกครอง และผลลัพธ์ที่ส่งเสริมการพัฒนานักเรียนโดยตรง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1 ควรมีการศึกษาทดลองและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมจากภายนอกในลักษณะ PPP (Public-Private-Partnership) กับโรงเรียนในถิ่นทุรกันดารทางไกล
- 2 ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นใหม่ที่มีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่
- 3 ควรวิจัยและพัฒนารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมจากหุ้นส่วนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดของโรงเรียน, เด็ก และพ่อแม่ผู้ปกครองตามปรัชญาสามเหลี่ยมความสัมพันธ์ของการเรียนรู้

บรรณานุกรม

- ชัยเสฏฐ์ พรหมศรี, (2561). ภาวะผู้นำสำหรับผู้บริหารองค์การ.แนวคิด ทฤษฎีและกรณีศึกษา. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- จิระวดี สินทร. (2565). การบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการจัดการที่ยั่งยืนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.Journal of Roi Kaensarn Academy, 7(4). สืบค้นจาก <https://so02.tci-haijo.org/index.php/JRKSA/article/view/253072>
- ทิพย์วรรณ พัลวรรณ (2021). นวัตกรรมการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์ผ่านการสื่อสารเครือข่ายสังคมออนไลน์“ฟิอาร์ยุคโควิด ต้องพลิกวิกฤติเป็นโอกาส”.วารสารวารสารวิชาการสังคมมนุษย มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. 11(1). สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/humannstru62/article/view/250942/170226>
- นวนละออง สีดา,พจนีย์ มั่งคั่ง และ กัญญกร เอี่ยมพญา. (2565). บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1.วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 19(86), 8-22. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/SNGSJ/article/view/251912/173597>

เบญริสา ตันเจริญ. (2562). กลยุทธ์การสื่อสารภายในองค์กรสำหรับองค์กรขนาดกลางและขนาดเล็ก.วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. 8(1), สืบค้นจาก

<https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JLPRU/article/view/198283>

มนพ การกล้า,ชูศักดิ์ เอกเพชรและ นัฏจรี เจริญสุข. (2565). การพัฒนาระบบจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศออนไลน์เพื่อการบริหารงานของโรงเรียนในเครือข่ายศรีลันตา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดกระบี่.วารสารรัชภาคย์. 16(46), 197-216. สืบค้นจาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/article/view/256584/174453>

สุนันธิณี ม่วงเนียม. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารสถานศึกษากับการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนจัดการเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยนเรศวร.พิษณุโลก.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(2545).แนวทางพัฒนา “โรงเรียนคุณภาพ” ตามนโยบายสำนักงานปฏิรูปการศึกษา.แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา.(พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ

Biddulph, F., Biddulph, J., & Biddulph, C. (2003). Best evidence synthesis: The complexity of community and family influences on children’s achievement in New Zealand.Wellington: Research Division, Ministry of Education, 4.

Cohen, J.M., & Uphoff, N.T. (1981). Rural Development Participation: Concept and Measure For Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development Committee Center for international Studies.New York: Cornell University Press

Colletta, Nat J. and Gillian Perkins. (1995). Participation in Education. Environment Department Papers.Paper No.001. Participation Series. Washington, DC: The World Bank.

Heneveld, Ward and Helen Craig. (1996). Schools Count: World Bank Project Designs and the Quality of Primary Education in Sub-Saharan Africa.Washington, DC: The World Bank

New zeland Ministry of Education. (2022).Refreshing the New Zealand Curriculum.<https://nzcurriculum.tki.org.nz/Refreshing-the-New-Zealand-Curriculum>